

LIFE13 NAT/PL/000050 Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II

Podsumowanie monitoringu ptaków
realizowanego w 2021 r.
w ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050
„Renaturyzacja sieci hydrograficznej
w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”.

Opracowała:

Joanna Zawadzka

Koordynator ds. ochrony przyrody

w projekcie LIFE13 NAT/PL/000050

LIFE13 NAT/PL/000050 Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II
W ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II” prowadzony jest monitoring następujących gatunków ptaków i grup gatunków ptaków:

- 1) derkacz (*Crex crex*),
- 2) wodniczka (*Acrocephalus paludicola*),
- 3) ptaki siewkowe (bez kszyka),
- 4) kszyk (*Gallinago gallinago*),
- 5) zespół ptaków lęgowych (wszystkie gatunki),
- 6) dubelt (*Gallinago media*),
- 7) cietrzew (*Tetrao tetrix*).

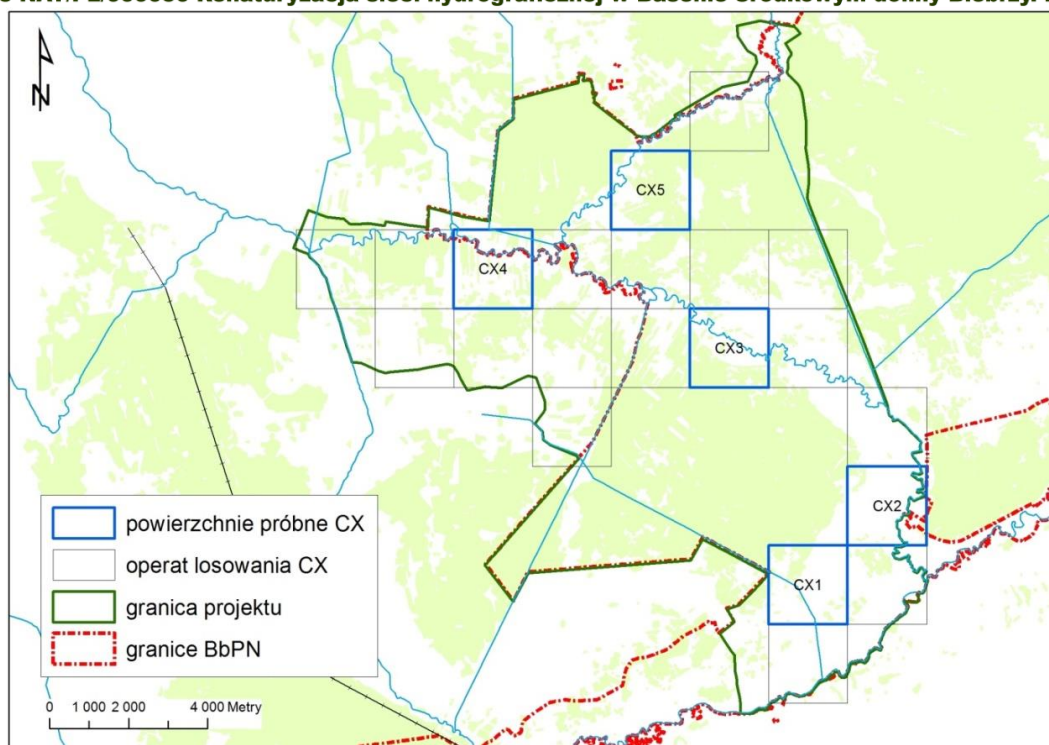
Wykonawcą monitoringu ptaków (pkt. 1-5) jest firma AWI-EKSPERTYZY Agnieszka Grajewska z Augustowa. Monitoring cietrzewia jest wykonywany przez pracowników Biebrzańskiego Parku Narodowego, natomiast monitoring dubelta jest wykonywany w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

Derkacz *Crex crex*

Monitoring derkacza wykonywany jest na 5 losowych powierzchniach próbnych (kwadratach o boku 2 km). Na każdej z tych powierzchni wykonano 2 kontrole nocne, w trakcie których liczono odzywające się samce. Kontrolę pierwszą w ramach prowadzonego monitoringu przeprowadzono pomiędzy 20 a 28 maja 2021 r, a kontrolę drugą od 27 do 29 czerwca 2021 r. Podczas pierwszej kontroli obserwatorzy odnotowali łącznie 22 odzywające się samce, a w drugiej kontroli 37 samców. Wyniki zostały przedstawione w tabeli 1.

Tab. 1. Wyniki liczeń derkacza w ramach projektu „Renaturyzacja II LIFE PL” (LIFE13 NAT/PL/000050) w 2021 roku (Czernek, Grajewska, Szczęch 2021b).

Powierzchnia próbna	CX1	CX2	CX3	CX4	CX5
1 kontrola	5	4	9	1	3
2 kontrola	3	16	11	2	5

Ryc. 1. Monitoring derkacza w ramach projektu „Renaturyzacja II LIFE PL” (LIFE13 NAT/PL/000050) - rozmieszczenie operatu losowania oraz powierzchni próbnych w 2021 r.

Wodniczka *Acrocephalus paludicola*

W ramach monitoringu wodniczki wykonywane są 2 liczenia na potencjalnych siedliskach wodniczki, w czasie których notowano wszystkie śpiewające samce tego gatunku. Tabela nr 1 pokazuje zmiany liczebności wodniczki na obszarze projektu w latach 2015-2021. W 2021 r. podczas pierwszej kontroli stwierdzono 71 śpiewających samców, w czasie drugiej kontroli – 136. Za rzeczywistą liczbę samców w 2021 r. uznano wynik z drugiej kontroli czyli 136 samców (Czernek, Grajewska, Szczęch 2021a).

Tab. 2. Zmiany liczebności wodniczki w latach 2015-2021 na obszarze projektu Renaturyzacja II.

Rok badań	I kontrola	II kontrola	Szacowana minimalna liczba samców
2015	53	43	58
2016	43	98	103
2017	84	113	119
2018	108	95	111
2019	152	189	189
2020	6	99	99
2021	71	136	136

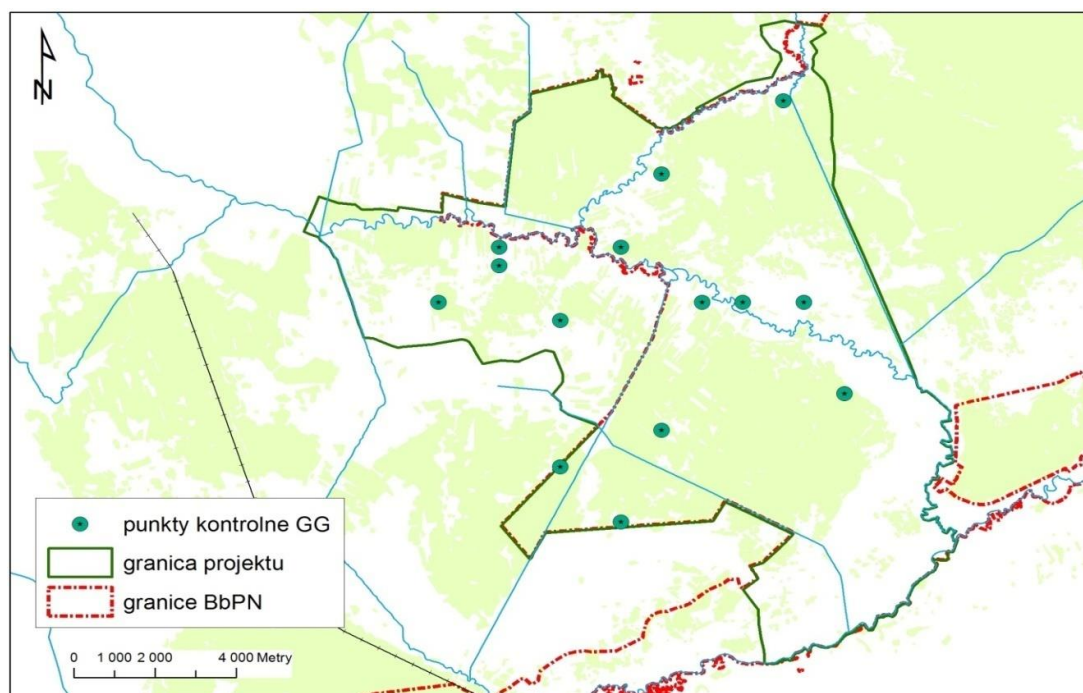
LIFE13 NAT/PL/000050 Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II
Kszyka *Gallinago gallinago*

Monitoring kszyka prowadzony jest metodą liczeń w 14 losowych punktach kontrolnych. Na punktach kontrolnych wykonano trzy liczenia w terminie 26 kwietnia – 7 maja. Zaobserwowane w ciągu trwającej 10 minut kontroli ptaki notowano w dwóch kategoriach odległości (do 100 m i powyżej 100 m) z podziałem na: tokujące („beczące”), wydające głosy i pozostałe.

W 2021 roku podczas kontroli terenowych odnotowano obecność kszyka w 9 z 14 punktów (Czernek, Grajewska, Szczęch 2021c). Wyniki liczeń w latach 2015-2021 zostały przedstawione w tabeli 3.

Tab. 3. Wyniki liczeń kszyka w latach 2015 – 2021 na obszarze projektu Rentauryzacja II.

Rok badań	Średnia liczba ptaków stwierdzanych na punkcie	Średnia liczba ptaków tokujących na punkcie
2015	0,52	0,29
2016	0,49	0,4
2017	1,1	0,4
2018	0,9	0,6
2019	0,09	0,07
2020	0,06	0,04
2021	0,81	0,48

Ryc. 2. Monitoring kszyka w ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000050 - rozmieszczenie punktów kontrolnych w 2021 r.

**LIFE13 NAT/PL/000050 Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II
Inne ptaki siewkowe**

Ptaki siewkowe (z wyłączeniem kszczyka i dubelta objętych innymi programami monitoringu) są monitorowane na całym obszarze realizacji projektu. Wykonano 2 liczenia na potencjalnych siedliskach ptaków siewkowych (wilgotne i podmokłe tereny otwarte – łąki, pastwiska, niskie szuwary itp.), podczas których notowano wszystkie widziane i słyszane ptaki.

Kulik wielki: W sezonie lęgowym 2021 zaobserwowano obecności jednego kulika wielkiego na Trójkącie. Jednak z powodu braku zachowań lęgowych i braku jego obecności podczas drugiej kontroli nie uznano tej obserwacji za próbę lęgu.

Krwawodziób: Podczas pierwszej kontroli obserwowano 6 par krwawodziób, a podczas drugiej – 4 pary. Szacowna liczebność w 2021 roku to 6 par. Najwięcej par lęgiło się w okolicach Goniądza.

Rycyk: Podczas pierwszej kontroli liczebność rycyka oszacowano na 3 pary, a podczas drugiej na 7 par, i na tyle oszacowano liczebność tego gatunku na obszarze projektu w 2021 roku.

Czajka: W czasie kontroli pierwszej odnotowano występowanie 41-50 par czajki. W czasie kontroli drugiej odnotowano 37-43 par czajki. Na podstawie analizy rozmieszczenia obserwacji z obu kontroli liczebność czajki w 2021 roku na obszarze projektu oszacowano na 44-54 par. W latach 2015-2020 prowadzenia monitoringu czajki jej liczebność wyniosła odpowiednio: w 2015 r. 17-20 par, w 2016 r. 35-40 par, w 2017 r. 70-75 par, w 2018 r. 40-45 par, w 2019 r. 26-29 par, w 2020 r. 33-40 par (Czernek, Grajewska, Szczęch 2021d).

Monitoring zespołu ptaków lęgowych (MZPL)

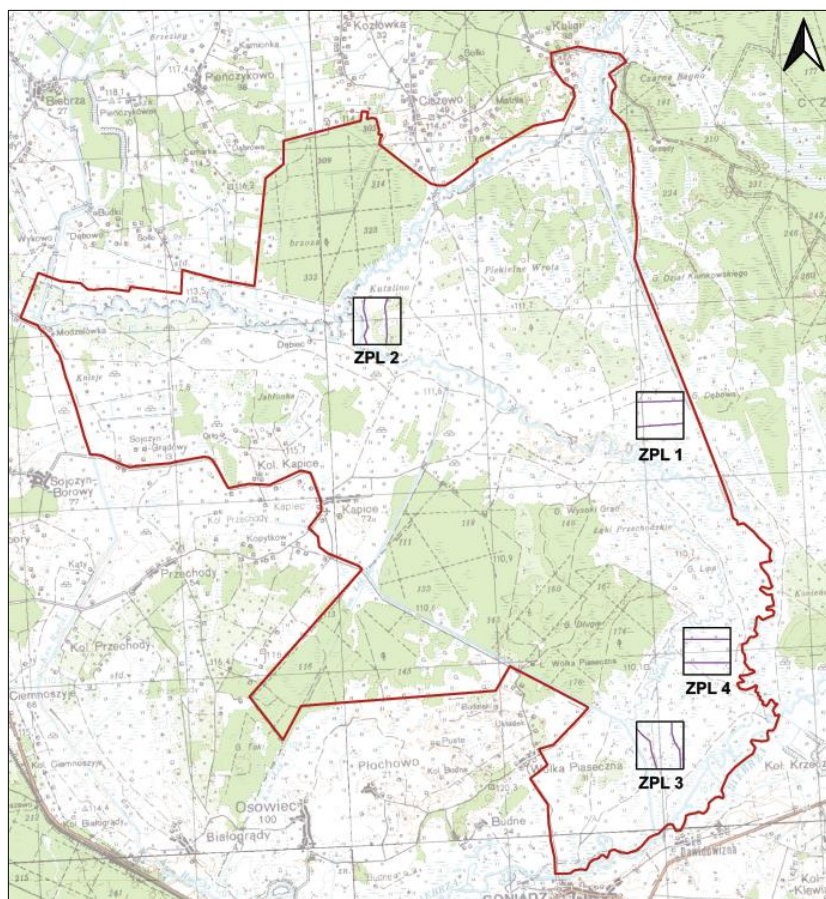
Monitoring ZPL przeprowadzono na 4 kwadratach o wymiarach 1x1 km, wybranych losowo. Podczas kontroli liczono wszystkie ptaki widzialne i słyszalne na wysokości transektów wyznaczonych w kwadracie. W 2021 r. podczas trzech kontroli odnotowano łącznie 1305 obserwacji ptaków należących do 66 gatunków. Gatunki ptaków z największą liczebnością to rokitniczka, skowronek, potrzos, piecuszek i pokląska. Indeks różnorodności Shannona-Wieniera wyniósł 3,74 (Czernek, Grajewska, Szczęch 2021f). Poniżej przedstawiono wyniki obserwacji przeprowadzonych w latach 2015-2021.

Tab. 4. Wyniki monitoringu zespołu ptaków lęgowych w latach 2015-2021 na obszarze projektu Renaturyzacja II.

Rok badań	Suma obserwacji ptaków	Liczba gatunków
2015	1160	71
2016	926	52
2017	1051	57

LIFE13 NAT/PL/000050 Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II

2018	1088	56
2019	1155	58
2020	1156	63
2021	1305	66

Ryc. 3. Monitoring zespołu ptaków lęgowych w ramach projektu „Renaturyzacja II LIFE PL” (LIFE13 NAT/PL/000050) – rozmieszczenie powierzchni próbnych.

Dubelt *Gallinago media*

Monitoring dubelta przeprowadzono w oparciu o metodykę prac monitoringowych przyjętych w ramach Państwowego Monitoringu Ptaków. W 2021 r. na obszarze projektu przeprowadzono kontrole na 11 kwadratach 1x1 km. Tokujące dubelty stwierdzono w granicach 5 powierzchni PMP. Na powierzchniach monitorowanych stwierdzono 34-37 samców na pierwszej kontroli i 30-33 samce na drugiej kontroli. Poza kontrolami PMP wykryto jeszcze jedno tokowisko, gdzie po pierwszej kontroli stwierdzono tam 1-2 samce, a podczas drugiej kontroli 3-4 samce. Na tej podstawie oszacowano łączną liczebność dubeltów w 2021 r. w granicach projektu na 35-39

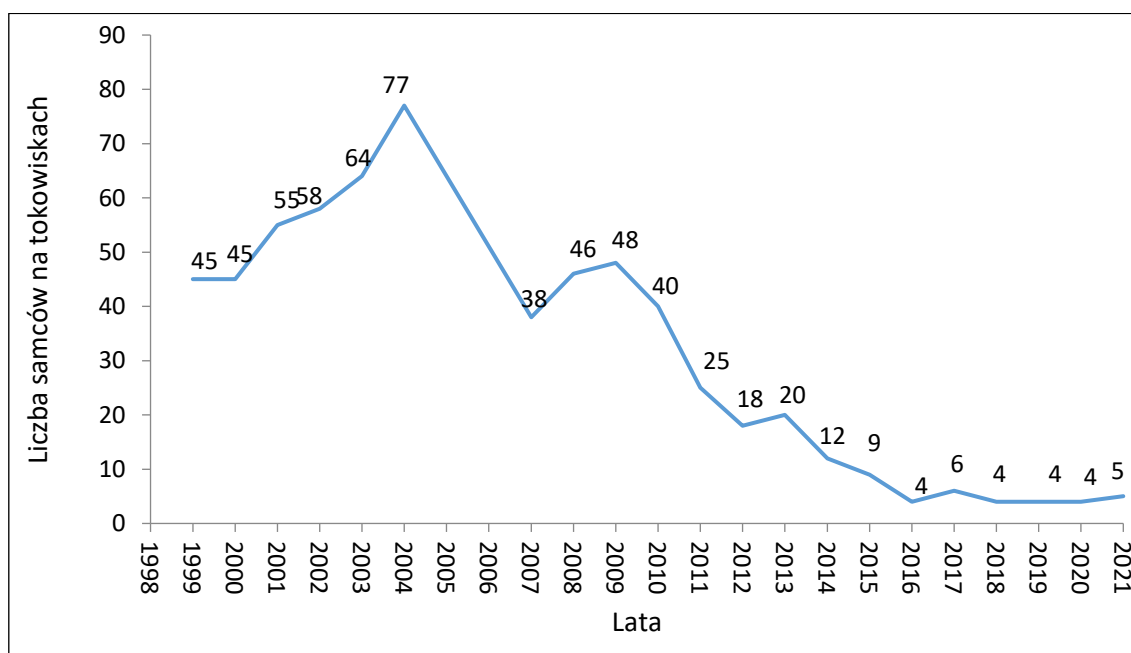
LIFE13 NAT/PL/000050 Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II samców (Krajewski, 2021). W tabeli 1 przedstawiono wyniki monitoringu dubelta w granicach projektu w latach 2014-2021.

Tab. 5. Liczebność tokujących samców dubelta w granicach projektu LIFE13 NAT/PL/000050 w latach 2014-2021

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczebność na kontrolach PMP	25	10	7-8	15-17	17-20	19-20	36-39	34-37
Liczebność poza kontrolami PMP	0	17	16-22	0	0	3-4	0	1-2
Łączna liczba samców dubelta	25	27	23-30	15-17	17-20	22-24	36-39	35-39

Cietrzew *Tetrao tetrix*

Monitoring cietrzewia na obszarze projektu Renaturyzacja II w 2021 r. wykazał, podczas dwóch kontroli, odpowiednio 5 i 2 samców cietrzewia na tokowiskach, a ich liczebność całkowitą oceniono na 5 samców (Henel, 2021). Zmiany liczebności cietrzewia w latach 1999-2021 przedstawia ryc.1. Liczebność cietrzewia w ciągu ostatnich 6 lat nie uległa istotnym zmianom. W latach 2016 – 2021 stwierdzano tu co roku od 4 do 6 samców na tokowiskach. Przed 2016 r. nastąpił tu jednak znaczny spadek liczebności cietrzewia, przekraczający 90%, z 77 samców w 2004 r. Obecna liczebność jest szczątkowa i nie stwarza perspektyw na zachowanie gatunku. Utrzymanie gatunku w przyszłości wydaje się niemożliwe bez dalszego zasilania populacji osobnikami z hodowli oraz przeciwdziałaniu presji drapieżnictwa.

Ryc. 4. Zmiany liczebności cietrzewia w latach 1999 – 2021 na obszarze projektu Renaturyzacja II.

LIFE13 NAT/PL/000050 Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II
Literatura:

1. Czernek Sz., Grajewska A., Szczęch R., 2021a. Monitoring ptaków na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050. Raport za 2021 rok – wodniczka *Acrocephalus paludicola*. Augustów, Boćki, Sapałówka: 1-9 (pdf).
2. Czernek Sz., Grajewska A., Szczęch R., 2021b. Monitoring ptaków na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050. Raport za 2021 rok – derkacz *Crex crex*. Augustów, Boćki, Sapałówka: 1-12 (pdf).
3. Czernek Sz., Grajewska A., Szczęch R., 2021c. Monitoring ptaków na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050. Raport za 2021 rok – kszczyk *Gallinago gallinago*. Augustów, Boćki, Sapałówka: 1-11 (pdf).
4. Czernek Sz., Grajewska A., Szczęch R., 2021d. Monitoring ptaków na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050. Raport za 2021 rok – ptaki siewkowe bez kszyka. Augustów, Boćki, Sapałówka: 1-16 (pdf).
5. Czernek Sz., Grajewska A., Szczęch R., 2021f. Monitoring ptaków na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050. Raport za 2021 rok – zespół ptaków lęgowych. Augustów, Boćki, Sapałówka: 1-12 (pdf).
6. Henel K. 2021. Raport z monitoringu cietrzewia na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”. Raport roczny z monitoringu za 2021 rok. BbPN, Osowiec-Twierdza: 1 - 12 (pdf).
7. Krajewski Ł. 2021. Raport z monitoringu dubelta *Gallinago media* na obszarze projektu LIFE13 NAT/PL/000050 „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II”. Raport z monitoringu w 2021 roku. BbPN, Osowiec-Twierdza: 1 - 25 (pdf).